

1. Plotseling keert het tij

Het is midden in de nacht. Naast de rechtervleugel van het vliegtuig werpt de maan een helder schijnsel over een uitgestrekte wolkenzee, als een plein vol kasseien. Binnen is het donker, op een enkel gedimd lampje en de EXIT-bordjes na. De stewardess beweegt zich geruisloos door het gangpad om een van de passagiers een dekontje te brengen. De man en vrouw naast me slapen kennelijk. Ze zijn al een hele poos stil. Ik probeer mijn benen binnen de krap bemeten ruimte bij mijn stoel te houden, maar ze zijn te lang. De stoel is te smal. Het kussen is te klein om mijn hoofd comfortabel tegen het scheidingswandje te kunnen laten rusten. Ondanks het diepe, monotone gebrom van de motoren kan ik de slaap niet vatten. De vrouw naast me gaat verzitten, voelt in haar handtas, vindt iets, leunt weer achterover. De man verroert zich. Geen van beiden zegt een woord. Een zacht klikje, dan een helder vlammetje als de man zich opzij buigt om de sigaret van zijn reisgenote aan te steken. Ik ontwaar de contouren van zijn hand, de knokkels en de vingers, de haartjes die een paar seconden worden verlicht. De vrouw neemt een trekje, ademt een dun rooksliertje uit. Nog een klikje. Duisternis.

Een heel alledaags gebaar dat voor hen vrijwel geen betekenis heeft, vermoed ik. Maar voor mij, zoals ik hier naast het raampje zit en naar de verre sterren staar, spreekt het van een hele wereld die ik nu ben verloren. Een man en een vrouw. Samen. Zijn hand die haar te hulp komt.

Ik reis alleen. Ik ben een weduwe. Ik herinner me een andere hand – een beetje groter dan die, met sterke vingers die worstelden en timmerden, vaardig tekenden, teder streelden. Nog steeds zie ik de vierkante vingernagels en de haartjes op de rug van die hand. De man bij wie deze hoorde, is al meer dan een jaar geleden gestorven, zo lang dat ik me slechts met

moeite kan herinneren hoe het voelde als hij me aanraakte, hoe het was om mijn hand in de zijne te leggen.

Ik laat mijn voorhoofd tegen het glas rusten en een grote vloedgolf komt aanrollen, overspoelt me – zoals het achterliggende jaar al zo vaak is gebeurd. Zovelen zijn veel slechter af dan ik. Dat weet ik wel. Ik ben rijk gezegend omdat ik een echtgenote mocht zijn, al was het maar voor korte tijd. En toch, op de meest onvoorspelbare manieren, op de vreemdste plaatsen en om de meest dwaze redenen, terwijl ik gewoon bezig ben, kalm meestal, opgewekt zelfs, keert het tij en stort die golf zich onverhoeds over me heen. Eenzaamheid wordt het genoemd.

---

*Op de meest onvoorspelbare manieren keert het tij
en stort die golf zich onverhoeds over me heen.
Eenzaamheid wordt het genoemd.*

Vijftien jaar later ben ik opnieuw weduwe. De meeste tranen vergoot ik voordat hij stierf, toen ik moest toezien hoe de kanker hem verscheurde. De begrafenis is een vreugdevolle viering – hij heeft nu vrede, is eindelijk bevrijd van wat hij zijn ‘vernederd lichaam’ noemde. We zingen: ‘Guide Me, O Thou Great Jehovah’, het lied dat (behalve in de nieuwe, verminkte versies) die prachtige regel bevat:

Dood van de dood en Ondergang van de hel
Breng me veilig aan land op de oever van Kanaän.¹

Ik voel me helemaal niet verdrietig. Mijn enige tranen zijn tranen van vreugde bij de gedachte dat Christus de Dood van de dood is. Tijdens de herdenkingsdienst na het overlijden van mijn eerste echtgenoot huilde ik ook niet. Omstanders vonden dat vast heel vreemd – ‘Ze moet wel van steen zijn!’ – maar ik ben niet de enige die dit heeft meegemaakt. Vaak gebeurt het dat degenen met het grootste verlies ook

de meeste genade, barmhartigheid en vrede krijgen toebedeeld. Dat betekent natuurlijk niet dat zij nooit huilen. Maar ze bezwijken er niet onder. Voor degenen die slechts toekijken, bidden en zich in de achtergeblevene proberen te verplaatsen, is het bijna ondraaglijk. Soms huilen ze onbeheerst, want ze rekenen niet met Gods genade.

Zo vergaat het mij tijdens de begrafenis. De vrede die ik ontvang, gaat alle begrip te boven, en door die intense gebeden word ik als op sterke vleugels ver boven het verdriet uitgedragen. Maar op een dag, als ik in de supermarkt iets uit het schap pak, keert plotseling het tij en snik ik het uit. Gelukkig lijkt niemand het te merken. Stel dat iemand ernaar vroeg, zou mijn verklaring ('Mijn man is drie maanden geleden gestorven') dan aannemelijk klinken – *hier*, in de *supermarkt*?

Om het restaurant van ons hotel te bereiken, moeten we langs de bar van de discotheek. Het kabaal is zo oorverdovend dat we niet weten of we muziek horen of iets anders. De rook is te dik om te kunnen zien wie dat lawaai produceert. In het licht van de rondflitsende lampen ontwaren we wervelende gedaanten op de dansvloer. Mannen of vrouwen? Aan hun kleding is het niet altijd af te lezen. Ze raken elkaar niet aan. Hun handen bewegen heen en weer in de lege ruimte voor hun gezicht, hun lichamen heupwiegen, schudden, draaien. Af en toe stoten ze tegen een schouder om de ander eraan te herinneren dat hij of zij een partner heeft. Een paar mannen staan op een kluitje bij de deur. Vier vrouwen zitten op barkrukken, de benen bloot, ellebogen op de bar, nonchalant een glas in de hand. Rusteloos scannen hun ogen de ruimte. Eenzaamheid straalt uit hun ogen, die vlijmende eenzaamheid die je kunt voelen als je iemand zoekt die bij jou 'past'. Het is zaterdagavond. Dit is de plek waar de singles elkaar opzoeken in dit plattelandsstadje ten westen van de Mississippi. Wij (mijn derde echtgenoot en ik) houden onze pas in, kijken een minuutje toe en lopen dan door. We nemen plaats in het restaurant, dankbaar voor de stilte, dankbaar dat we ons

niet bij de eenzame menigte hoeven te voegen. Wij hebben elkaar en dat voor het leven (een langer leven dit keer, als het God behaagt).

Waarom komen ze hierheen? Niet voor het eten of dat wat voor muziek moet doorgaan. Ze hebben geen afspraken. Het zijn eenzame jagers. Wat doe je anders op zaterdagavond in een plattelandsstadje, of in New York, als je eenzaam bent? In Toronto heb je meer opties, lezen we in een vliegtuigmagazine. Je kunt een singlesclub bezoeken, een datingservice bellen en naar een dans- of dinerclub gaan. Als je van koken houdt, kun je je ook inschrijven voor 'culinair daten'. Dan leer je elke zes weken nieuwe gerechten bereiden en nuttig je elk van de vier gangen aan een andere tafel met vijf of zes nieuwe gezichten. Als je \$ 695,- wilt neertellen, koop je zes kennismakingen met leden van het andere geslacht (of hetzelfde, net zo je wilt) en leer je hoe je jezelf zó kunt gedragen, kleden en spreken dat je hen gegarandeerd verleidt. Voor de mooie som van \$ 1000,- komt je naam op een lijst waardoor de kans bestaat (geen garantie) dat de Rijken en Beroemden je benaderen, dat wil zeggen, mannen die \$ 100.000,- of meer verdienen ('Beroemden' werd in het artikel niet nader toegelicht).

In Birmingham is er een gastvrouw die haar feestgangers zelf in koppels verdeelt en hen vervolgens door een geüniformeerde bewaker in de handboeien laat slaan, zodat ze heel de avond aan elkaar zijn gekluisterd. 'Ze moesten alles samen doen, behalve toiletbezoek: zwemmen, eten en noem maar op', vertelde ze, 'maar dit heeft nog nooit een duurzame relatie opgeleverd.' Dicht bij ons huis in Massachusetts organiseert een enorme supermarkt Singles Nights waar de ongebondenen op zoek kunnen naar hun boodschappen en elkaar. Ze noemen het nog net geen Vleesmarkt.

De contactadvertenties in kranten en tijdschriften zijn een graadmeter van de wanhoop die mannen en vrouwen in hun eenzaamheid voelen.

Wat moeten we toch met onze eenzaamheid?